

NORDISKA BERÄTTELSE

*Nordiskt Al Caponeprojekt
stoppar skatteflykt*

**RYKANDE VARM
NY NORDISK MAT**

*Kulturkronor blåser
cyberliv i H.C. Andersen*

**..FRIHET ATT
TÄNKA SJÄLV**

*Ole ska hjälpa
nordborna röra sig*

**NORDEN RUNT
PÅ EN MASTER**

*Gränslös kärlek
uppdagar gränshinder*

På bilderna

Sid. 2: Halldór Ásgrímsson, generalsekreterare i NMR
Sid. 3: Jan-Erik Enestam, direktör i NR
Sid. 5: Kristin Halvorsen och Allan Bell
Sid. 6: Isle of Man
Sid. 11: Tina Nordström
Sid. 17: Prof. Dr Anatolij Michailov
Sid. 19: Anastasija Matjenko
Sid. 22: Ole Norrback

Fotograf

Sid. 1: Karin Beate Nøsterud
Sid. 6: Mette Björne
Sid. 17: Eduardas Strunkis
Sid. 22: www.formin.fi
Sid. 30: Fredrik Hofgaard
Sid. 34-35: Karin Beate Nøsterud
Sid. 13, 14, 16: Guppyworks.com
Sid. 2, 9, 11, 12, 17, 21, 24,
25, 27, 28: [Johannes Jansson/norden.org](http://Johannes.Jansson/norden.org)
Sid. 3, 5, 29, 32: [Magnus Fröderberg/norden.org](http://Magnus.Froederberg/norden.org)

Redaktion

Karin Arvidsson, Jesper F. Schou-Knudsen, Silje Bergum
Kinsten, Mats Holmström, Patrik Edman, Jacob Riis,
Torkil Sørensen och Brita Zackari.

Översättning: Heidi Granqvist

Det nordiska samarbetet

Det nordiska samarbetet är ett av världens mest omfattande regionala samarbeten. Det omfattar Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt de självstyrande områdena Färöarna, Grönland och Åland.

Det nordiska samarbetet är politiskt, ekonomiskt och kulturellt förankrat och är en viktig partner i europeiskt och internationellt samarbete. Den nordiska gemenskapen arbetar för ett starkt Norden i ett starkt Europa.

Det nordiska samarbetet vill styrka nordiska och regionala intressen och värderingar i en global omvärld. Gemensamma värderingar länderna emellan bidrar till att stärka Nordens ställning som en av världens mest innovativa och konkurrenskraftiga regioner.

Sju nordiska berättelser

ANP 2008:716

© Nordiska ministerrådet, Köpenhamn 2008

ISBN 978-92-893-1660-6

Tryck: Saloprint A/S

Layout: Kollor Designbyrå

Upplaga: 2 000

Tryckt på miljövänligt papper som uppfyller kraven i den nordiska miljösvanemärkningen.

Publikationen kan beställas på www.norden.org/order

Fler publikationer på www.norden.org/publikationer

Printed in Denmark

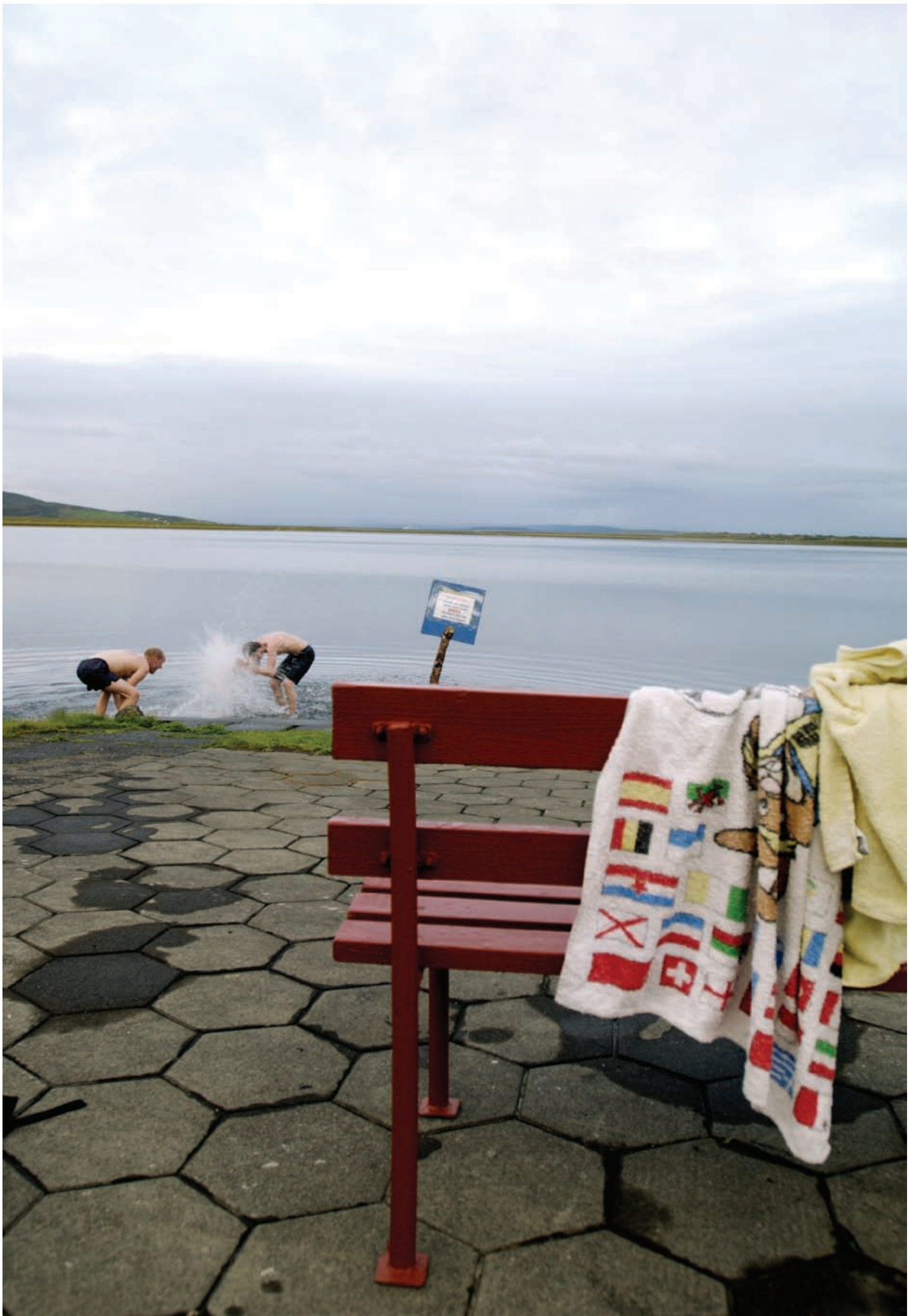
Nordiska ministerrådet

Store Strandstræde 18
DK-1255 Köpenhamn K
Telefon (+45) 3396 0200
Telefax (+45) 3396 0202

Nordiska rådet

Store Strandstræde 18
DK-1255 Köpenhamn K
Telefon (+45) 3396 0400
Telefax (+45) 3311 1870

www.norden.org

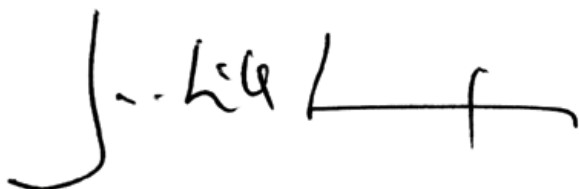

*De nordiska
statsministrarna fattade
på sitt sommarmöte
i Finland i juni 2007
beslut om en långsiktig
gemensam nordisk
globaliseringssatsning.*

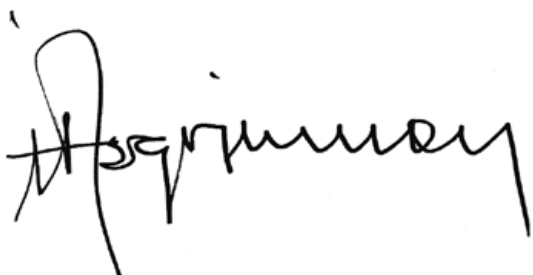

Avsikten är att Norden ska vara konkurrenskraftigt. Vi förstärker nu det nordiska samarbetet inom klimat-, forsknings-, innovations-, och energiområdena. Dessutom tar vi initiativ för att marknadsföra Norden och genomför även kraftfullare insatser för avlägsnandet av gränshinder.

Jan-Erik Enestam
Nordiska rådets direktör

Halldór Ásgrímsson
Nordiska ministerrådets generalsekreterare

I april genomförs ett nordiskt globaliseringsforum i Riksgränsen i Sverige med rubriken *Ett konkurrenskraftigt Norden i en globaliserad värld*. Dessa initiativ kommer att stå högt på den nordiska agendan framöver.

De nordiska länderna har nu alltså tagit ett stort steg ut i en värld som präglas av förändring. Våra närområden utvecklas och reformeras, EU växer och länder som exempelvis Kina och Indien är viktiga medspelare på den globala arenan. Det ger oss en ännu bättre chans att använda oss av vår gemensamma styrka när de nordiska länderna agerar i EU, FN och andra internationella organisationer.

Det är viktigt att vi tillsammans arbetar målinriktat och i dag och i framtiden fokuserar på de frågor och på de områden där vi gör störst nytta. Det är exakt det vi gör inom det nordiska parlamentariska arbetet och inom regeringssamarbetet.

Men vad betyder detta för invånare och företag i Norden? Vad betyder det nordiska samarbetet för en familj som flyttar mellan de nordiska länderna och vill ha med sig sin föräldrapenning från ett land till ett annat? Vad betyder det för en vitrysk student som upplever att universitetet i hemlandet stängs och som därför måste studera i exil? Vad betyder det för folk som har gömt undan pengar i skatteparadis? Detta är ett litet urval av alla de nordiska idéer, projekt, historier, dokument, möten, initiativ och nattarbetstimmar som vi gärna vill berätta om från det nordiska samarbetsåret som gått.

Det här är historien om när nordiska skattetjänstemän har svårt att sänka armarna av pur glädje. En historia om samarbete och god vilja, när gränser suddas ut och när information betyder allt. En historia om pengar – stora pengar om vi ska tro de beräkningar som gjorts.

**NORDISKT
AL CAPONEPROJEKT
STOPPAR SKATTEFLYKT**

Finansministern på Isle of Man skrev i slutet av 2007 i Oslo under bilaterala informationsutbytesavtal med finansministrarna i de nordiska länderna. Osloavtalen är det första steget i rätt riktning för att stoppa internationell skatteflykt, och det går inte att ta fel på förhoppningarna att det sluts ytterligare avtal de närmaste åren. Kringflackande världen över, med kontoret på fickan och Paris som hemmabas, är Torsten Fensby den som gör jobbet, en skattemyndigheternas egen Eliot Ness.

Vi börjar historien med en resa från Paris till Isle of Man. Den första delen av en längre resa med mellanstop på så skilda ställen som Jersey, Aruba och Nederländska Antillerna och returbiljetten beställd till de nordiska ländernas skattekontor.

– Är du galen sa mina kollegor. Lämna OECD:s kontor i Paris och jobba för de nordiska länderna. Och visst var jag nervös, en slags oro som blivit normalitet. OECD hade redan listat så kallade skadliga skatteregioner och regimer, fått löften från 33 stater om att de skulle börja mjuka upp sekretessen och pusselbitarna började falla på plats för att arbeta vidare. OECD:s arbete stannade plötsligt upp av olika orsaker och jag hoppade av och satsade fullt ut på ett nordiskt projekt som jag tror på, men där sista kapitlet är oskrivet.

Fensby är mannen som i välskräddad kostym gör grovjobbet, med klippkort hos världens flygbolag och en portfölj fylld med erfarenhet, övertygelse, och samarbetsvilja. Med en krok kopplad till de nordiska länderna och en krok kopplad till OECD:s kontor i Paris är Torsten Fensby Nordens svar på Eliot Ness, en av dem som fick Al Capone på fall.

– Genom att jobba tillsammans blir de små nordiska medlemsländerna i OECD starkare i förhandlingssituationer och vi kan stoppa skatteflykt. Samtidigt kan Isle of Man och andra skapa en ny image för att locka turister, utveckla sina unika verksamheter och skapa nya exportmarknader som inte är ljusskygga.

Osloavtalen med Isle of Man är det som ger en vitamininjektion för det fortsatta arbetet. Men det har varit andra händelser som skapat förutsättningar för arbetet och inte minst kommer årets presidentvalet i USA visa sig kunna ha stor betydelse.

– Efter 11 september 2001 när kampen mot terrorismen trappades upp kom information att betyda allt. Bush-administrationens vilja till utbyte av finansiell information för att bekämpa terrorister kom indirekt att underlätta arbetet. Vem som blir president i USA vid presidentvalet 2008 kommer också att ha betydelse. Men den här gången är det främst kandidater som tillhör demokraterna, som i vissa fall, konkret, i valmanifest uttryckt en vilja till att bekämpa skatteflykt.

FÖRVÄNTNINGARNA VÄXER MED SUCCEN I OSLO

– Tidigare var förväntningarna att de två första åren skriva avtal med tre till fyra stater, men Osloavtalen med Isle of Man kan skapa en dominoeffekt. Jag är inte förvånad om vi om några år skrivit avtal med minst sex stater runt om i världen.

Det har under åren skapats ett ömsesidigt förtroende mellan Fensby och länderna. Ett förtroende som är en förutsättning i arbetet och inte minst de rakryggade gent-

FAKTA

De nordiska finansministrarna undertecknade den 30 oktober 2007 på ett pressmöte i Oslo bilaterala avtal med Isle of Man. Avtalen är informationsutbytesavtal som ger skattemyndigheterna tillgång till upplysningar om skatteskyldigas kapitalplaceringar och inkomster. I syfte att följa upp OECD:s arbete mot internationell skatteflykt beslutade de nordiska länderna redan sommaren 2006 att i Nordiska ministerrådets regi inleda förhandlingar med finansiella offshorecentra. Avtalen med Isle of Man är ett konkret första steg i ett omfattande arbete som redan inberäknar förhandlingar med Aruba, Jersey och Nederländska Antillerna.

OECD är en internationell organisation för ekonomiskt samarbete och utveckling med bland annat de nordiska länderna som medlemmar.

Eliot Ness, född i Chicago av norska föräldrar, var en av dem som var med och stoppade Al Capones brottsliga karriär. Al Capone fälldes för skattebrott till ett långvarigt fängelsestraff.

lemännen på Isle of Man visade stor samarbetsvilja och hade redan tidigt insikt om den positiva effekt som avtalen kan föra med sig för Isle of Man. De har bland annat finansiella nischprodukter som kan få ett uppsving och med en bättre image blir det lättare att locka till sig nya verksamheter.

– För de nordiska länderna har avtalen två konkreta effekter. De är förebyggande i den bemärkelsen att de som planerar skatteflykt tänker sig för både en och två gånger. Dessutom är sannolikheten stor att de som placerat kapital för att undvika skatt får kalla fötter och försöker att flytta pengarna till ett annat ställe.

Diskussioner har redan inletts med Isle of Mans grannöar och Fensby räknar med att resan snart går vidare till västindiska öar som Cayman Islands och British Virgin Islands.

– Vi har förhoppningsvis sett starten på en upprepning och det kommer att bli vanskeligare för den som vill undanhålla skatt. Även om det kan ta årtionden innan vi kan säga att vi är färdiga. Uppdraget från Nordiska ministerrådet har jag fram till mitten av 2009.

Projektet har redan fått uppmärksamhet i andra länder – det nordiska samarbetet ses som effektivt och kan därför få betydelse för andra länder som är medlemmar i OECD.

Storleken av de nordiska ländernas förlorade skatteintäkter är av naturliga skäl svår att uppskatta eftersom tillgången till information har varit och fortfarande är dålig. Uppskattningar som gjorts av Skatteverket i Sverige visar att det kan röra sig om mångmiljardbelopp.

Förhandlingsarbetet har med Osloavtalen nått en milstolpe – men de nordiska finansministrarna är tydliga med målsättningen att fler avtal ska undertecknas. För Fensby har en lång resa tagit sin början.

RYKANDE VARM NY NORDISK MAT

*Örtgravad strömming med svartbröd
eller jordärtskocksbavaroise med syrad
tomat. Eller varför inte räkrullar med
pepparrot eller en rykande svampomelett
– allt naturligtvis tillrett av de färskaste
råvarorna från den nordiska naturen.*

När man berättar om nordiska framgångshistorier är det svårt att utelämna Ny Nordisk Mat. Programmet, som lanserades hösten 2006, har väckt ett massivt intresse såväl bland allmänheten, pressen som bland aktörer i mat-, turism- och designbranschen.

– Det nordiska köket väntas bli världens nästa stora kök, säger självaste Ferran Adrià från restaurangen elBulli i Spanien.

Adriàs ord vittnar om den gastronomiska potential som finns i Norden – Adrià är ingen mindre än chefskock på den legendariska Michelinrestaurangen som korats till världens bästa restaurang flera gånger.

INTE BARA MAT

Vad är då Ny Nordisk Mat, och varför har programmet haft en sådan genomslagskraft? Den enkla förklaringen är väl att de flesta av oss älskar och är intresserade av mat. Men Ny Nordisk Mat inbegriper, namnet till trots, mycket mer än endast mat. Förutom att lyfta fram den nordiska matkulturen och gastronomi främjar programmet även till exempel design och turism kopplad till mat.

Framgången för Ny Nordisk Mat kan delvis ses som en följd av globaliseringen. Det nordiska köket ska dels ut i världen – men å andra sidan har en allt mer globaliserad värld gjort att såväl nationella, regionala som lokala värderingar betraktas som allt viktigare – det gäller att ta tillvara och värna om den kultur som finns i hemkulturna. Man kan kanske jämföra det nya nordiska köket med Medelhavsköket, där varje land eller region bidrar med sina speciella, unika råvaror, design och gastronomi till ett överordnat paraply. För Norden är detta paraply just Ny Nordisk Mat.

HOBBY- KOCKAR

Genom Ny Nordisk Mat ges företagare, restauratörer, jordbrukare och andra aktörer i Norden möjlighet att kombinera sina krafter, exempelvis genom att söka finansiering för spännande projekt. Ett av de projekt som beviljats pengar från Ny Nordisk Mat är ett nordiskt mästerskap för hobbykockar, som ordnas för första gången år 2008. Målet är att sälla fram Nordens bästa amatörkock.

– Vi vill engagera alla dem som är intresserade av mat och samtidigt främja användningen av nordiska råvaror, säger Reidar Dieserud från Norge, initiativtagare till kocktävlingen.

Fem finalister, en från varje nordiskt land, ska sällas fram. Deras mål är att i finalen trola fram en vinnande trerättersmeny genom att använda råvaror från det egna landet.

Ny Nordisk Mat stöder också en hel drös andra intressanta och nyttiga satsningar – bland annat kring nordiskt måltidsberättande, en kongress för nordiska köksmästare, ett nordiskt gastronomiskt innovationsläger samt en satsning på skolelever, hälsa och mat.

AMBASSADÖRER

Det har utnämnts fjorton ambassadörer från de fem nordiska länderna och de tre självstyrande områdena inom ramen för Ny Nordisk Mat. Ambassadörerna ska skapa uppmärksamhet kring programmet i sina hemländer, något som de gjort med stor framgång. Hösten 2007 träffades de exempelvis i mateldoradot Grythyttan i Sverige, för att dryfta hur Ny Nordisk Mat kan utvecklas och föras vidare.

Bland ambassadörerna finns såväl kända kokar som andra personligheter, exempelvis tv-kocken Tina Nordström från Sverige, René Redzepi från Michelinrestaurangen Noma i Köpenhamn och den före jordbruksministern Juha Korkeaoja från Finland.

– Ny Nordisk Mat ska göra oss mera medvetna om de kulinariska gåvor vi har i Norden, understryker Tina Nordström.

DIPLOM TILL ISHOTELL

Under år 2007 delade Ny Nordisk Mat ut sitt första hedersdiplom, inklusive en prissumma på 100 000 norska kronor. Det blev till slut det exotiska ishotellet i Jukkasjärvi i Sverige som knep segern, vilket visar att Ny Nordisk Mat inte endast handlar om mat. Juryn konstaterade att ishotellet lockar nordbor och européer, men också japaner, kineser och amerikaner för att uppleva mat, design och natur – ishotellet sammankopplar nordisk design och kultur med nordisk mat och matkultur.

Ny Nordisk Mat har svept igenom inte endast den nordiska mat-, gastronomi-, turism- och designscenen. Den ambitiösa satsningen har också väckt stort internationellt intresse, bland annat i form av reportage i utländska medier.

– Kökschefer som länge sneplat mot Frankrike, Italien och Spanien för att finna inspiration plöjer nu igenom sina bakgårdar på jakt efter råvaror för att skapa det nya, coola nordiska köket, skrev Time i ett uppmärksammat reportage.

FAKTA

Ny Nordisk Mat (NNM) lanserades på Nordiska rådets session i Köpenhamn 2006.

Programmet, som drivs av Nordiska ministerrådet, har en budget på cirka 23 miljoner danska kronor under 2007–2009.

Ny Nordisk Mat ska utveckla, främja och synliggöra de värden och den potential som finns i nordiska matvaror och nordisk matkultur.

Förutom ministerrådet är Nordiskt Innovationscenter NiCe en central aktör i genomförandet av NNM.

Det finns 14 Ny Nordisk Mat-ambassadörer från de fem nordiska länderna och de tre självstyrande områdena.

Läs mer om NNM på www.nynordiskmad.org

I alla goda sagor ska huvudpersonen uppleva ohyggligt mycket innan han får prinsessan och halva kungariket. Så har det också varit för det danska datorspelföretaget Guppyworks. Men efter att H.C. Andersen och Nordiska datorspelprogrammet kom in i handlingen, började sagan verkligen ta fart.

KULTURKRONOR BLÄSER CYBERLIV I H.C. ANDERSEN

Berättelsen om datorspelföretaget Guppyworks påminner verkligen om en saga. Det var nämligen en gång en dansk spelfirma med namnet Savannah, som red högt på vågen av barnspel och var i mitten av 1990-talet med om att sätta Danmark på den elektroniska underhållningskartan. Spel som *Spøgelse med Forkølelse (Det förkylda spöket)* och senare *Bille och Trille*-serien var solida succéprodukter, och företagets grundare, VD Per Rosendal var en nöjd chef. Ända till 2001 när företaget Nordic Softsales kom in i bilden som ny utgivare av Savannahs spel. Firman gjorde nämligen kort därefter konkurs, och en stor summa pengar försvann plötsligt från Savannahs kassa, för att aldrig återkomma.

– Vi sålde Savannah och skar ned antalet medarbetare från 30 till 4 personer, och jag hade verkligen fått nog av hela spelbranschen, berättar Per Rosendal.

Ambitionen att producera spel hade dock inte försvunnit helt, och Rosendal kontaktades efter en tid av Egmont Imagination om att utveckla spel som ett komplement till deras tecknade filmserie om den danska nationalikonen H.C. Andersen.

– Just då tyckte jag att det var svårt att föreställa sig interaktiva spel baserade på H.C. Andersens sagor, eftersom de redan fungerar så fantastiskt i bokform. Men idén blev i alla fall hängande och plötsligt slog tanken mig, att man ju inte nödvändigtvis behöver kopiera hans sagor – hans liv i sig själv kunde också utgöra en bra och äventyrlig bakgrund till ett spel och samtidigt en historia som inte har berättats förr.

SVÅRT HITTA INVESTERARE

År 2003 grundade så Per Rosendal Guppyworks tillsammans med Andreas Møller för att skapa HCA: *The Ugly Prince Duckling*. Men trots att spelet hade en av de mest berömda danska kulturpersonligheterna i huvudrollen, var det svårt att få investerare till projektet. Guppyworks vände sig till omkring 100 kulturfonder för att ansöka bidrag – utan att få pengar från en enda av dem. Inte ens HCA-fonden, som annars delar ut pengar till många olika typer av projekt, ville vara med.

– Motiveringen var nästan varje gång att vårt projekt var kommersiellt och därför inte kunde kallas kultur, förklarar Per Rosendal.

STÖD ÄR INTE BARA PENGAR

Som tur var lyckade Guppyworks få pengar från det europeiska Media Plus-programmet, dessutom bidrog statliga investeringsfonder som Vækstfonden och Syddansk Innovation med investeringar – och 2006 lanserades Nordiska datorspelprogrammet, vilket i hög grad bidrog positivt till Guppyworks utveckling.

– Man kan säga att Guppyworks började växa på allvar samtidigt med att Nordiska datorspelprogrammet startade, och därför har vi haft mycket stor glädje av programmets aktiviteter, säger Per Rosendal.

Utöver det ekonomiska bidraget till HCA-serien och till det kommande spelet *GuppyLife* (ett onlinerollspel med flickor som primär målgrupp), är det nämligen andra delar av Nordiska datorspelprogrammet än det direkta utvecklingsstödet, som har visat sig vara till stor hjälp.

– Lanseringen av Nordic Game-konferensen i Malmö har varit otroligt viktig för oss och för den nordiska spelbranschen generellt, betonar Per Rosendal. Han fortsätter:

– Branschen har fått en lokal samlingspunkt, där man möts en gång om året, nätverkar och utbyter erfarenhe-

FAKTA

Nordiska datorspelprogrammet etablerades 2006 av de nordiska kulturministrarna. Programmets syfte är att stimulera antalet och kvaliteten på nordiskt producerade datorspel för barn och unga.

Nordiska datorspelprogrammet har beviljat bidrag åt Guppyworks.

En viktig del av Nordiska datorspelprogrammets aktiviteter är att stöda utvecklingen av innovativa och kreativa nordiska spelprojekt. Genom att utdela pengar som direkt utvecklingsstöd till nordiska spelföretag genereras nya nordiska upphovsrätter, och barn och unga får flera nordiska datorspel att välja mellan.

Sedan programmets start 2006 har det utdelats totalt 7 miljoner DKK till 20 olika spelprojekt. Guppyworks har fått utvecklingsstöd till två projekt:

September 2006: 600 000 DKK för spelet

HCA: The Snow Queen and the Magic Mirror

Maj 2007: 300 000 DKK för spelet *GuppyLife* (beviljat åt Guppyworks Norge)

ter med andra spelutvecklare. Samtidigt har konferensen fått så stor global uppmärksamhet, att man också kommer i kontakt med den internationella spelscenen, vilket gör Malmö ett viktigt evenemang att besöka.

UT I VÄRLDEN

Också Nordiska datorspelprogrammets exportaktiviteter har fallit i god jord hos Per Rosendal:

– Nordiska datorspelprogrammet har varit otroligt duktigt på att samla nordiska delegationer och arrangera avdelningar runt om på världens mässor och konferenser, säger han.

– Det stärker inte bara den nordiska gemenskapen inom branschen och profilerar Norden som en samlad region i en globaliserad värld, utan gör det samtidigt också möjligt för små, nystartade firmor att visa upp sig och kanske ingå livsviktiga affärsavtal, säger Per Rosendal och pekar på behovet av nya marknadsinitiativ:

– Dessa utåtriktade åtgärder är en viktig förutsättning för branschens framgång. För de spelföretag som beviljas pengar är produktionsstödet inte nog i sig själv, det behövs också marknadsföring. Ett litet företag har helt enkelt inte muskler nog att attrahera uppmärksamhet från potentiella internationella samarbetspartner på de stora mässorna.

EN INTERNATIONELL BRANSCH

Fastän Guppyworks har varit mycket glada över stödet från Nordiska datorspelprogrammet, anser Per Rosendal dock inte att den nordiska spelbranschen uteslutande ska fokusera på att skaffa offentliga medel.

– Om man vill säkerställa att det produceras spel som innehållsmässigt kan erbjuda ett alternativ till produktionerna från stora spelländer som USA och Japan, är det mycket viktigt med direkt stöd i stil med kulturstödet från Nordiska ministerrådet. Annars utvecklas helt enkelt inga sådana spel. Samtidigt ska man vara uppmärksam på att spelfenomenet till sin natur är mer internationellt förankrat än andra kulturområden som exempelvis film. Jag tror därför att det är viktigt att inte stirra för mycket på filmstödet här hemma, utan i stället fokusera på datorspelens innehållsmässiga kvaliteter och satsa på att de nordiska spelutvecklarna kan komma ut och möta marknaden.

Föreställ dig att man tar ett helt universitet, med alla studenter och föreläsare, och flyttar alltsamman till en annan stad i ett annat land. Alltså ett universitet i exil, med exilstudenter och exilföreläsare. Det var det man gjorde med vitryska European Humanities University (EHU) 2005, efter att president Aleksandr Lukasjenko 2004 hade funnit det för gott att stänga det mest inflytelserika universitet i Minsk.

FRIHET ATT
TÄNKA SJÄLV

Den officiella orsaken till stängningen var att staten behövde byggnaden till något annat ändamål. Inofficiellt hade det icke-statliga universitetet blivit alltför västorienterat och presidenten kunde inte kontrollera det. Men varken studenterna eller föreläsarna lät sig kuvas. År 2005 återuppstod universitetet i Vilnius i Litauen, där det nu undervisas i humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnen.

PROJEKT FÖR DEMOKRATISERING I VITRYSSLAND

– Det är imponerande hur institutionen kunde återuppstå och fungera igen på så kort tid, säger Artūras Vasiliauskas, projektkoordinator vid Nordiska ministerrådets kontor i Vilnius.

Hans uppgift är att administrera det ekonomiska bidraget från Nordiska ministerrådet och EU till EHU.

– Det visar hur engagerade folk är i detta projekt, fortsätter han.

Vasiliauskas menar att EHU är ett av de bästa projekten inom EU för demokratisering i Vitryssland. Här hjälper man en hel samhällsgrupp – studenterna.

FRI OCH SJÄLVSTÄNDIG

En av de vitryska studenterna som fick en studieplats i den första exilantagningen 2005 är Anastasija Matjenko.

– Jag är helt annorlunda nu än när jag började studera vid EHU, säger 21-åringen som är halvvägs på sitt tredje studieår mot en bachelorexamen i europeisk och internationell rätt.

Hon är en ung kvinna som utstrålar självförtroende och målmedvetenhet, och det är tydligt att hon tänker själv och följer sin tid. Men enligt Matjenko är det att tänka själv och ha egna åsikter som man kan säga högt, ingen självklarhet för de flesta vitryssar.

– Det är väldigt viktigt för vitryssar att tänka fritt, säger Matjenko.

Men det var inte det hon lärde sig vid det statliga uni-

versitetet i Minsk, där hon studerade i ett år innan hon började på EHU.

Hon valde EHU för att det är krävande och intressant att studera där, och för att det undervisas på ett helt annat sätt än vid de statliga universiteten. Exilstudenten anser att man måste ha en speciell personlighet för att studera vid EHU.

– Jag känner mig mycket friare här. Här är jag självständig. Om det är något jag har lust att göra, så gör jag det, även om mitt land inte vill att jag ska göra det, säger hon.

VITRYSSLAND I EUROPA

Matjenko menar att EHU karaktäriseras av öppenhet, självständighet, kritiskt tänkande och analys. Studenterna är mycket motiverade och beredda att göra ett val. För de flesta vitryssar är det ett stort steg att studera så långt hemifrån.

– Många av studenterna har valt EHU för att de inte skulle ha haft möjlighet att utveckla sig på samma sätt i Vitryssland, säger hon. Vissa har börjat på EHU eftersom de har varit politiskt aktiva i hemlandet, eller har spelat alternativa sånger i en orkester.

Ingenting som man skulle få problem för i de nordiska länderna, men aktiviteter som kan tvinga vitryssar att flytta hemifrån.

Exilstudenten menar att det är intressant att betrakta Vitrysslands situation utifrån.

– Man kan analysera situationen utgående från kunskap. Vem är vi i ett europeiskt sammanhang? Hur kan vi integrera oss med resten av Europa? Jag är säker på att Vitryssland kommer att behöva den kunskapen, säger juridikstudenten, som är bland de första vitryssarna som upplever Europa ur detta perspektiv.

EUROPOS HUMANITARINIS
UNIVERSITETAS
EUROPEAN HUMANITIES
UNIVERSITY
ЕВРАПЕЙСКИ ГУМАНИТАРИНИ
УНИВЕРСИТЕТ

STORA UTMANINGAR I EXIL

Att vara exilstudent är inte nödvändigtvis enkelt. Många av studenterna har, enligt Matjenko, upplevt trakasserier på flygplatsen i Vitryssland på väg till Vilnius. Obehagliga frågor och kontroll av bärbara datorer visar att staten har ögonen på dem. Med EHU i meritförteckningen är det också osäkert vilka karriärsutsikter studenterna har. Så länge Lukasjenko sitter vid makten är det i varje fall helt säkert att de inte får jobb på offentliga poster.

Som föreläsare i exil är situationen ännu mer komplicerad.

– Att arbeta vid EHU är förknippat med stor politisk risk, säger prorektorn, professor Vladimir Dunajev.

Många av föreläsarna har tidigare utvisats från Vitryssland på grund av sitt akademiska arbete, och vi talar om några av de bästa inom sina områden. Föreläsarna vid EHU har ingen social säkerhet. De kan inte bli officiellt utnämnda till professorer eller publicera sig i Vitryssland, och de är isolerade från det övriga akademiska samfundet i hemlandet.

Dunajev säger att det trots allt bland föreläsarna pågår en del underjordiskt arbete i hemlandet.

MOD OCH HÄNGIVENHET

– Vitryssland behöver intellektuella som förstår de sociala omvälvningarna i posttotalitära stater, säger rektorn och den vitryska professorn, doktor Anatolij Michailov.

Han anser att det är därför EHU är viktigt.

– Vårt sätt att närma oss dessa teman är förutbestämt av den tidigare kommunistideologin som ödelade de samhällsvetenskapliga och humanistiska ämnena, fortsätter han.

Rektorn menar att det vitryska samhället inte har någon framtid utan denna kunskap och vid EHU försöker man bygga upp sådan kunskap.

Michailov talar varmt om sina studerande och föreläsare.

– Det som är typiskt för dem är mod och hängivenhet att göra något annorlunda. De är beredda att möta utmaningar och lösa problem som inte gör deras liv enklare. För detta behöver de stöd, säger han.

EHU:s framtid är avhängigt av bland annat donatorer. Vitrysslands framtid är i stor utsträckning beroende av president Lukasjenko. Den dag Lukasjenko inte längre

sitter vid makten, finns det hopp om att EHU:s studenter kan sprida sin kunskap i hemlandet och bygga Vitrysslands nya framtid. Anastasija Matjenko är väldigt tacksam mot dem som fattade beslutet om att stöda EHU.

– Det är lite för tidigt att säga hur vår situation kommer att se ut i framtiden, men jag är övertygad om att jag kommer se tillbaka på detta som något extraordinärt och värt att gå igenom, säger exilstudenten.

FAKTA

Litauen tog på sig värdskapet för EHU 2005. Nordiska ministerrådet (NMR) började stöda universitetet i början av 2006, efter att ha kontaktats av litauiska myndigheter.

EU och NMR stöder EHU med totalt 7,76 miljoner euro under perioden 2006–2011. Nordiska ministerrådets kontor i Vilnius koordinerar dessa bidragsmedel. EHU har också andra donatorer. Man undersöker möjligheten att samarbeta för att upprätta en fond med eventuell start från hösten 2008.

Studenterna får ett månatligt stipendium och bidrag till boendekostnader.

I dag har universitetet totalt 900 heltidsstuderande inom både bachelor- och masterprogram. Dessutom finns ett antal distans- och deltidstuderande.

Universitetet kan inte marknadsföra sig på normalt vis. Mycket av annonseringen sprids i oberoende internetmedier och ryktesvägen.

Vitryssland blev efter första världskriget en del av Sovjetunionen. Landet förklarade sig självständigt från Sovjet den 3 juli 1990. Många västländer beskriver Vitryssland som Europas sista diktatur.

OLE SKA HJÄLPA NORDBORNA RÖRA SIG

Marja ska kunna jobba i Sverige och få sin pension överförd till Finland. Och Peter ska kunna studera i Danmark och få sin danska examen accepterad i sitt hemland Norge. De nordiska länderna satsar nu stort på att underlätta livet för sina sammanlagt 25 miljoner invånare.

Ole Norrback är mannen som ska göra livet en aning lättare för bland annat Marja och Peter. Den mångårige riksdagsledamoten, ministern och ambassadören ska tillsammans med Nordiska ministerrådets generalsekreterare Halldór Ásgrímsson försöka sudda ut de gränshinder som alltså finns mellan de nordiska länderna.

Duon ska under de följande åren leda det så kallade gränshindersforumet. Målet är att öppna gränserna ytterligare och göra det smidigare för både enskilda och företag att röra sig och verka i Norden.

– Gränshinder är ett evighetsproblem. Men de kan lösas, och genom att koordinera lagstiftningen i de nordiska länderna kan vi försöka förhindra att nya uppstår, säger Norrback.

MER ÄN EN UTREDNING

Norrback gjorde en omfattande utredning om gränshinder i början av 2000-talet, men det uppdrag som han och Nordiska ministerrådet nu fått är av mer praktisk karaktär. Meningen är att ta tag i och lösa konkreta problem genom direkta kontakter med myndigheter i de nordiska länderna.

– Vi har fått ett starkt mandat av de nordiska statsministerna. Och uppbackningen från såväl befolkningen

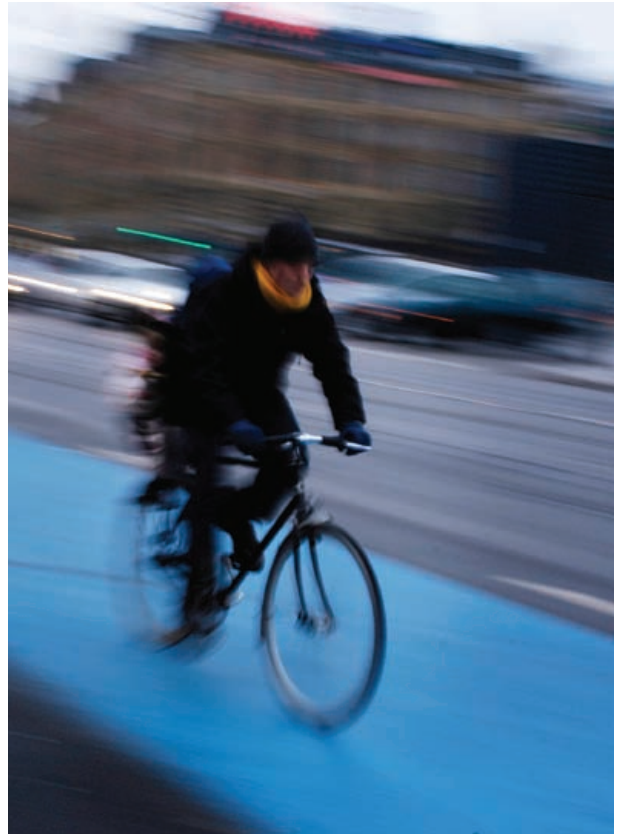
som de nordiska parlamentarikerna är stor, säger Norrback.

Beslutet om att inrätta ett särskilt gränshindersforum fattades i samband med Nordiska rådets årliga session i Oslo hösten 2007. De nordiska parlamentarikerna har genom åren varit en starkt pådrivande kraft i arbetet med att avlägsna gränshinder.

FOKUSERING

Det finns vissa områden som enligt Norrback kräver speciell uppmärksamhet. För det första finns det stora skillnader i skattelagstiftningen i de nordiska länderna. Ett annat område där det finns mycket att göra är inom välfärdssektorn, exempelvis att underlätta överförandet av pensioner som införtjänats i ett land till ett annat.

Inom utbildningssektorn finns det också en hel del att göra – bland annat borde examina som avlagts i ett land gälla också i ett annat nordiskt land i så stor utsträckning som möjligt. Den privata sektorn, inte minst näringslivet, är likaså ett område som kräver fokus. Det finns enligt Norrback bland annat skillnader i olika tariffer som uppbärs, exempelvis för telefonsamtal.

PERSONLIGA ERFARENHETER

Ole Norrback har också personliga erfarenheter då det gäller gränshinder. Han har rört sig en hel del i Norden under sitt liv, men då han utnämnts till ambassadör och flyttade till Oslo år 1999 blev det besvärligt.

– Jag var ju tvungen att skaffa ett norskt personnummer. Och eftersom det räckte en tid kunde jag inte skaffa exempelvis bankkort på flera veckor, säger han.

Norrback föreslår att man ska kunna behålla sitt personnummer även då man flyttar till ett annat nordiskt land. Men man kunde exempelvis lägga en landskod efter personnumret.

Det är dock inte bara i Norden som det finns ett behov av att underlätta invånarnas kontakter över gränserna:

– Det här gäller inte minst inom EU. Nordbor har det i själva verket betydligt lättare att röra sig och verka i ett annat nordiskt land än inom exempelvis EU.

– Det är något man borde jobba med inom EU också, men då är vi på en ännu mer komplicerad arena. Men om det här projektet lyckas så kunde modellen även användas internationellt, säger Norrback som i dag jobbar med Östersjöfrågor vid det finska utrikesministeriet.

FAKTA

Johan Ole Norrback, född 18.3.1941 i Övermark, Finland.

Folkskollärarexamen 1965.

Riksdagsledamot 1979–1987, 1991–1999.

En av Finlands mest långvariga ministrar (4 370 dagar). Verkat som nordisk samarbetsminister, försvars-, undervisnings-, trafik- samt Europa- och utrikeshandelsminister.

Ordförande för Svenska folkpartiet 1990–1998.

Lämnade politiken 1999 och blev ambassadör, först i Oslo, sedan i Aten.

NORDEN RUNT PÅ EN MASTER

Ett halvt år av energistudier i Trondheim, ett halvt år i Helsingfors och ett halvt år i Göteborg. Det kan bli verklighet för studenter som tar en nordisk masterexamen. Inom Nordic Master-programmen kan studenterna nämligen resa runt och studera på flera olika orter i Norden.

År 2007 lanserade de nordiska undervisnings- och forskningsministrarna några nya Nordic Master-program. De ska på ett nytt sätt bidra till att stärka samarbetet över gränserna inom högre utbildning.

Omkring en fjärdedel av Nordiska ministerrådets budget på cirka 910 miljoner danska kronor går 2008 till aktiviteter inom utbildning och forskning. Områdets vikt ökar i och med de nordiska statsministrarnas satsning på att möta globaliseringens utmaningar.

När programmen utannonserades på våren kom det 3–4 gånger fler ansökningar än vad de ansvariga vid Nordiska ministerrådet hade förväntat sig. 41 konsortier bestående av centrala högre utbildningsinstitutioner från alla de nordiska länderna ansökte om att delta. Egentligen skulle bara de tre bästa väljas ut, men de nordiska undervisningsministrarna enades mot bakgrund av de många goda ansökningarna om att fördubbla antalet. Den finska undervisningsministern Sari Sarkomaa var positivt överraskad över det stora intresset för de nya programmen, då det blev klart att 41 grupper hade sökt:

– Jag är glad över att så många vill satsa på att samarbeta med andra nordiska lärosäten. Det är också positivt att se att det har kommit initiativ från alla de största universiteten i Norden. Nu etableras goda nätverk mellan universiteten som grundar sig på styrka.

FRÅN ÄLDREFORSKNING TILL ENERGIFORSKNING

I juni blev alltså sex program utsedda av en oavhängig evalueringskommitté, som var enig om att över hälften av ansökningarna var av en sådan kvalitet att de hade varit värda att få bidrag. Universiteten i Åbo och Jyväskylä

i Finland, Bergen i Norge, Köpenhamn och Århus i Danmark samt Kungliga Tekniska högskolan i Sverige är huvudkoordinatorer för de sex utvalda projekten med sammanlagt 17 deltagande högre läroanstalter. De nya masterprogrammen omfattar så olika områden som äldreforskning, informationsteknologi, religionens rötter i Europa, energiforskning samt havsmiljö- och klimatförändringar.

De sex vinnande programmen presenterades på ett seminarium i Tammerfors i december. När antalet anmälda gick över 300 måste arrangörerna till slut begränsa deltagandet i seminariet. På universitet och läroanstalter inte bara i Norden utan också i de baltiska länderna är intresset stort för ett förstärkt samarbete. Det kommer också till uttryck i intresset för det stora Nordplus-ramprogrammet, där de baltiska länderna nu är med på samma villkor som de nordiska.

”BRAIN CIRCULATION”

Tammerfors universitets rektor Krista Varantola, som har varit med om att initiera den nya samarbetsformen, talade på seminariet om dilemmat mellan ”brain drain” och ”brain gain”. Det bästa vore ”brain circulation”, så att de välutbildade unga tar sina erfarenheter från andra länder med sig hem. Statistiken visar dock att exempelvis mellan 20 och 40 procent av europeiska PhD-studerande i USA stannar kvar på andra sidan av Atlanten.

Virpi Uotinen, koordinator inom programmet för äldreforskning vid Jyväskylä universitet, berättade om fördelarna med att utbyta erfarenheter med parterna från

Lunds och Islands universitet. De studerande kommer att få glädje av att äldreforskningen inte är likadan i de tre nordiska länderna.

I ett annat samarbetsprojekt ingår några av de ledande tekniska universiteten: Norges teknisk-naturvetenskapliga universitet (NTNU) i Trondheim, Chalmers tekniska högskola i Göteborg, Kungliga Tekniska högskolan i Stockholm, Tekniska högskolan i Helsingfors samt Danmarks tekniska universitet (DTU). De har gått samman – också med Islands universitet – om en Nordic Master inom energiforskning. Seniorrådgivare Åge Søsveen vid NTNU framhåller de olika ländernas styrkor inom området:

– Norden har en mångfald av energiformer. Danskarna specialiserar sig på vindkraft, svenskarna har kunskap om atomkraft, Island har olika former av värmekällor, medan Norge är expert på olja och gas. När vi nu samlar och utnyttjar dessa olika kompetenser, är jag övertygad om att detta samarbete få en viktig roll.

EN ATTRAKTIV REGION

Gard Titlestad, avdelningschef vid Nordiska minister rådets Utbildnings- och forskningsavdelning betonar att Nordic Master-programmen ska bidra till att göra Norden mer attraktiv som ett ställe för studier och forskning:

– Vi vill att vår del av världen, att Norden, ja hela Östersjöområdet ska upplevas om en av världens mest attraktiva regioner. Vi vill att våra unga ser det som en attraktiv region. Det ska inte bli svårare för de unga att resa ut. Tvärtom ska det vara attraktivt för de unga att ge sig iväg – och så att komma tillbaka. Norden kan uppnå stora fördelar genom att betrakta hela regionen, i stället för varje enskilt land, som en gemensam hemmamarknad för högre utbildning, forskning och innovation. Ett starkt nordiskt samarbete ska öka våra möjligheter till framgång i en värld präglad av globalisering och internationalisering.

FAKTA

Sex projekt valdes ut av en oavhängig evalueringskommitté bland 41 ansökningar.

De sex projekten representerar 17 deltagande högre läroanstalter från alla de nordiska länderna.

Vart och ett av de sex programmen får upp till 1 miljon danska kronor av Nordiska ministerrådet till att utveckla nordiska masterprogram inom ett antal olika ämnen.

Några startar 2008, medan andra kräver längre förberedelser och inleds först 2009.

GRÄNSLÖS KÄRLEK UPPDAGAR GRÄNSHINDER

Vi är många, många som rör oss över gränserna i Norden. Vi flyttar mellan länderna, vi pendlar dagligen. Vi flyttar dit jobben finns och vi följer vårt livs kärlek över gränsen till grannlandet. Vi är många som rör oss över de nordiska gränserna, vi kan räknas i hundratusental. Barn föds, företag startas, folk gifter sig och köper sommarhus på andra sidan gränsen, men våra nordiska länders lagstiftningar sätter käppar i hjulet när vi minst anar det. Norden är ju inte ett land utan fem olika nationer med fem olika lagstiftningar.

Det är ingen konst att hitta svårigheter för nordbor som vill flytta mellan de nordiska länderna. När Anna Sophie Liebst kommer till jobbet på Hallå Norden om morgonen är mejlboxen full med hänvändelser från nordbor som har bekymmer efter flyttningen till ett annat nordiskt land.

Hallå Norden har kontor i alla de nordiska huvudstäderna och i Stockholm är arbetsbördan störst eftersom Sverige är Nordens största land. I de hänvändelser som kommer till kontoret i centrala Stockholm ryms livets alla bekymmer. Barn, skolor, dagis, bankaffärer, privatekonomi, diskriminering, jämställdhet och annat.

Hallå Nordens uppgift är att hjälpa alla oss nordbor med att klara dessa hinder. Antingen genom att uppmärksamma politikerna och myndigheterna på att de finns eller genom att informera om hur man navigerar i den nordiska byråkratin.

GRÄNSLÖS KÄRLEK

Ett exempel på detta är familjen Halvorsen Poulsen vars gemensamma historia började för nio år sedan i Australien där svensk-danske Nils mötte norska Guro. Båda var där för att studera och när sista tentan var inlämnad och det var dags att återvända till Norden fattade Guro beslutet att flytta till Stockholm.

– Det var lite enklare på den tiden. Man bara packade en väska och hoppade in i bilen, minns Guro. Nu är det lite

krångligare, säger hon och Nils nickar instämmande.

Paret tog kontakt med Hallå Norden för drygt ett år sedan då de börjat fundera på en flytt till Norge. De väntade sitt första barn och frågor väcktes kring föräldrapenningen. Eftersom de båda jobbat i Sverige skulle ingen av dem ha rätt till någon föräldraersättning vid en eventuell flytt fick de veta.

FÖRÄLDRAPENNING –INGEN EXPORTVARA

– Den svenska föräldrapenningen som en icke-exportabel ersättning var ett av de första problem jag fick ta itu med när jag började här, berättar Anna Sophie Liebst, projektledare på Hallå Norden.

Arbetslösheten i Sverige kombinerad med högre löner i Danmark och Norge ökade utvandringen och i samband med det fick Hallå Norden ganska många fall liknande familjen Halvorsen Poulsens på bordet.

Anna Sophie kontaktade därför såväl riksdagsmän, tjänstemän vid departementen som Försäkringskassan och gjorde dem uppmärksamma på problemställningen.

Det visade sig att Försäkringskassan hade tolkat regelverket felaktigt. Idag är det således möjligt att ta med dig föräldrapenningen från Sverige då du flyttar till ett annat nordiskt land.

Goda nyheter för Guro och Nils som sedan de först tog kontakt med Hallå Norden hunnit bli föräldrar till lilla Saga, 5 månader. Flytten till Norge är nu ett faktum.

– Jag får ta med mig min svenska föräldrapenning men i det ögonblick jag blir anställd av en norsk arbetsgivare förlorar jag den, berättar Guro.

Båda skrattar uppgivet och det är tydligt att det varit många turer med myndigheter hit och dit för att få klarhet.

– Det man är rädd för är ju att vi ska förlora på det här, förklarar Guro. Vi borde kanske ha väntat till föräldraleigheten var över, men jag fick ett bra erbjudande och jag ville vara ledig en liten tid i Norge också så vi fick bo in oss lite.

FAKTA

Hallå Norden är Nordiska ministerrådets informationstjänst för både privatpersoner och företag som behöver vägledning när de rör sig i Norden.

Finns i Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge.

Gör nordiska tjänstemän, politiker och andra uppmärksamma på nordiska gränshinder.

Du hittar Hallå Norden på: www.hallonorden.org

FIRA SYTTENDE MAI

Nu när allt fallit på plats kan paret ta sin sista vecka i Stockholm med ro. De har kopior på allt som kan behövas från BVC och barnbidraget är under kontroll.

– Det enda som känns lite nervöst nu är att det inte finns någon garanti på dagisplats, det funkar inte riktigt på samma sätt som i Sverige, berättar Guro.

Detta är dock inget som verkar oroa dem just nu. Nu ser familjen fram emot ett nytt liv i Oslo där den främsta lockelsen är närheten till både fjäll och hav. Den något kortare norska arbetsveckan innebär också kortare dagar på dagis för lilla Saga, som tack vare flytten får fira sin första 17 mai enligt konstens alla regler.

– Det är nog inte helt omöjligt att hon får en liten bunad (norsk folkdräkt) på sig.

Nordiska ministerrådet är det formella forum som finns för samarbete mellan de nordiska regeringarna. I den förbindelsen spelar också offormella samråd och ömsesidigt utbyte en betydande roll.

FAKTA OM NORDISKA MINISTERRÅDET OCH NORDISKA RÅDET

Nordiska rådet är ett politiskt forum för samarbete mellan de nordiska parlamentarikerna och regeringarna. Nordiska rådet har session en gång varje år, där parlamentarikerna möts med de nordiska ministrarna. Resten av året arbetar rådet i fem fasta utskott och i presidiet.

NORDISKA MINISTERRÅDET

Ministerrådets uppgift är att styrka det nordiska samarbetet, hävda den nordiska identiteten och arbeta för de nordiska intressena i omvärlden. Genom mellanstatligt samarbete tas beslut i enighet.

Nordiska ministerrådets arbete utgår från flera olika ministerråd. Det finns ett ministerråd för varje fackområde som regeringarna samarbetar inom. Statsministrarna har det yttersta ansvaret för Nordiska ministerrådet. Ansvaret är delegerat till de nordiska samarbetsministrarna och deras ställföreträdare, den nordiska samarbetskommittén. De flesta ministerråd möts flera gånger varje år. Ministerråden stöttas av ämbetsmannakommittéer, som tillsammans med ministerrådssekretariatet bereder ministerrådets beslut. Nordiska ministerrådet består av följande ministerråd:

Ekonomi och finanspolitik

Social- och hälsopolitik

Närings-, energi- och regionalpolitik

Fiskeri och havsbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk

Miljö

Jämställdhet

Kultur

Lagstiftning

Utbildning och forskning

Arbetsliv

Samarbetsministrarna

SAMARBETSMINISTRAR

Per februari 2008

Cristina Husmark Pehrsson Sverige

Jan Vapaavuori Finland

Heidi Grande Røys Norge

Össur Skarphéðinsson Island

Aleqa Hammond Grönland

Runar Karlsson Åland

Bertel Haarder Danmark

Høgne Høydal Färöarna

NORDISKA RÅDET

Rådet tar initiativ till och diskuterar politiska frågor. Rådet föreslår i vilken riktning det nordiska samarbetet bör gå, och kontrollerar om de nordiska regeringarna lever upp till de beslut som tas. Nordiska rådet arbetar med många politiska områden, som miljö, sociala frågor och hälsa, kultur, utbildning, barn och unga, näringsfrågor, jämställdhet, justitiefrågor, internationellt samarbete och välfärd.

NORDISKA RÅDETS PRESIDIUM

Per februari 2008

Erkki Tuomioja

President, Socialdemokratiska gruppen, Finland

Christina Gestrin

Vicepresident, Mittengruppen, Finland

Erling Bonnesen

Mittengruppen, Danmark

Niels Sindal

Socialdemokratiska gruppen, Danmark

Lyly Rajala

Konservativa gruppen, Finland

Árni Páll Árnason

Socialdemokratiska gruppen, Island

Berit Brørby

Socialdemokratiska gruppen, Norge

Dagfinn Høybråten

Mittengruppen, Norge

Inge Lønning

Konservativa gruppen, Norge

Rolf Reikvam

Vänstersocialistiska gröna gruppen, Norge

Sinikka Bohlin

Socialdemokratiska gruppen, Sverige

Johan Linander

Mittengruppen, Sverige

Kent Olsson

Konservativa gruppen, Sverige

norden

Nordiska ministerrådet

Nordiska rådet

Store Strandstræde 18

DK-1255 København K

www.norden.org

ANP 2008:716

ISBN 978-92-893-1660-6